

BAKA ISTVÁN

Képeslap 1965-ből

Mészöly Miklósnak

Utlem a mélyzöld eternitlapos
konyhaasztalnál s néztem, hogy a domb
mögé — az ürbe — úgy bukik a nap,
mintha a világ vége volna ott;

s hol elsüllyedt, a felforralt sötétből
kimenekültek mind az angyalok,
félíg megfőve már, — kendermagos,
fehér és barna szárnyak seregétől

tarkált a téli alkonyati ég;
csapkodtak, ám a köd-vatázta lég
elnyelte vad kavargásuk zaját,
csak szárnyhegyük koppani meg néha zárt

ablakomon, majd kékes fényre gyúlt
az üveg, és a pára, jégvirág
hártáján fölfényllett az esti város:
egyszerre láttam most a Bartinát,

Baktát, Csatárt, a Jobb- s Balparásztát,
a Sédet és a Vasúti Fasort,
s a bérházat, hol az a lány lakott,
akit nem mertem megszólitani;

és mindent megtöltött az angyali
szárnyverdesés, a hangtalan beszéd, —
láttam, hogyan szélednek szerteszét,
kísérnek át a pallón részeit,

csitítani elmérgesült vitát,
szórnak csipetnyi sőt a bablevésbe,
s szerelmespárnak juttatnak szobát,
a nagymamát templomba küldve este;

láttam, hogy szunnyad el a kisgyerek,
ha anyja vállán át föléhajol
egy rézveres, de békés angyalorr;
az állomásra épp bezakato!

a vicinális Tolna-Mözs felől,
s a forgalmista posztján, ott is egy
vasutassapkás angyal tiszteleg,
tollairól a zúzmarrát lerázva;

ekkor fogtam fel: angyalok lakása
Szekszárd — a városom s a városod,
de csak amíg a hó, az éj, a csönd
párnázza, elfedvén a nappalok

lótás-futását, otromba, rekedt
lármáját, kütlánként csikorduló,
de hazugságot felvonó szavak
csörgését, — újra tő a Csörge-tő

halott vízének jégkérgé alatt,
a régi házban verset ír Babits,
Liszt zongorázik Augusztál, s szikáran
ül sz a sarokban s hallgatod Te is...

Nem tudok rólad, félíg tilva vagy,
és nem tudom még, hogy Te vezeted
a leforrázott égi sereget;
megrontott mézű múlt napok hadát,

de már előre megmosolygód a
Megbocsátás suta órangyalát.

PODMANICZKY SZILÁRD

Útinapló

Mikor elindultam a mennyországba,
szóltak,
hogy leeresztett a bal hátsóm.
Hirtelen odakaptam, de semmi
puhát nem érzek.
Csak nyafogtak.
Gyáva nyalókákat szopogattak
az útszéli kavicson. Néhány
fizetett artista puskát dobált
a szakadékba. Feltöltöttem
a mennyország illatával. Re-
pülőgépről szórták a fukra a lom-
bokat. Utközben beleszerettem
egy angyalba. Felrántottam
a kormányt, s virágba borultam.

DARVASI LÁSZLÓ

Haggada

A gazdagság bűn.

A világ ötezer-hétszáznegyedik
esztendejében, ádár még hideg és
szeszélyes hónapjában a férfi talált
egy lányt házának kutyáktól és ré-
szegektől összepiszkított kapualjá-
ban. Valahol próbaképp felugattak
a légvédelmi szirénák, sötétedett.
A lány úgy guggolt a hideg szöglet-
ben, mintha üríteni akarna, pedig
csak fázott. Sápadt arca felvilágított
a férfira, aki nem kérdezett semmit,
mert látta, hogy felesleges. Olykor
kényelmesebb összekeverni a szük-
ségyszerűt a hiábavalóval.

Ám éjszaka, hogy egyértelmű le-
gyen, ami elrendeltetett, eleredt az
eső. Hideg eső volt, mocskos. Moc-
kosan vonultak fenn a felhők bálnái,
mintha magukba szívták volna min-
den földi szennyet, s most válogatás
nélkül spriccelnék vissza szépekre,
csúfokra, jókra és gonoszokra, a
külvárosok komor tömbjeire épp-
úgy, mint a hatalmas budai villákra,
melyek elfüggönyözött ablakai mö-
gött gyertyalángocsák remegnek
Karády Katalin gramofonhangjára,
s az édesanyák vágytól duzzadt ajkai
bíbor pillangókat hagynak búcsú-
zóul kamasz lánykáik hullámzó vál-
lain, az édesapák meg hosszan kefé-
lik sűrű és mentolos illatú bajszaitak
a kapucinertől és forró csokoládétól
telegőzölt késő délelőttön, a délutá-
ni sziesztát pedig két izzó tenyérrel
simogatják úrnők aranyszegélyes
párnáin a franciául is tudó társal-
kodó kisasszonyok, a gazdagság
bűn.

A férfi felriadt. Miről is volt szó?
Valaki nagyon vár rák már az ég-
ben. Holott az angyali ügyeket an-
gyalokra kellene hagyni, a férfi
mégis kiment a lányhoz, amivel két-
szeres szabályt szegett, hiszen az
ötletyszerű ismerkedést a konspirá-
ciós szabályzat sem engedélyezte.
A folyamatos életveszély játszó
gyermekévé teszi a könnyelműsé-
get... Engedelmesen követte a lány,
csak az előszoba álló tükre előtt
torpant meg egy pillanatra, odaha-
jolt az elhomályosuló üveglaphoz,
aztán csodálkozva a férfire meredt,
ám a következő pillanatban már
újra úgy ingatta a fejét, mint az idő,
hint eső zuhogott, az is gazdagság,
ha van mire emlékezned.

Megmosdatta a lányt, aki retten-
tesen bűdös volt, még a tartalék
szappanját is fel kellett áldoznia.
Jócskán elmúlt már éjfél, az eső is
elállt, amikor a megszürkült szivacs
utoljára végigsiklott a csupasz és
engedelmes testen. Mint Van Eyk
Évája, gondolta a férfi, duzzadt arc,
kifejezéstelen ibolyakék szemek,
éhezéstől felpuffadt has, gótikusan
hosszú és vékony, izomtalan végta-
gok, tele ütések, horzsolások, hara-
pások bíbor és lila nyomaival, a
valóságértlenül fehér bőrön átsütött
az erek erőszakos kékje. A térdeplő
férfi, arca előtt a dús és fekete fan-
szórzettel, ekkor szólt hozzá először
(mit akarsz tőlem?), amit nyomban
meg is bánt, az ember hagyja az
érzelgősséget, ha már az is mindegy,
melyik kezével üt, s melyikkel fo-
gadja az alamizsnát.

Állt a lány a bádoglelvorban, szap-
panszagúan és szeliden ingatta a
fejét. A férfi saját, hirtelenjében
összekapkodott ruháiba öltöztette,
mert ha sokmindenre igen, erre
azért mégsem volt fölkészülve. Mint
ahogy lelke mélyén a következő he-
tek eseményeire sem. Az összekötő
késétt. Egy napot, kettőt, aztán már
nem is számolta, hányat. S mivel
üzenetet ezután sem kapott, egy-
szerre csak úgy érezte, olyan az
élete, mint egy közszemlére tett,
szétnyílt és fekélyes seb, ami átható
bűzével már vendégségbe hívta a
kopókat. Csöndes és önvészélyes
dührohamokat kapott. Dühében
lépte túl az efféle vészhelyzetekre
vonatkozó, személyesen neki kije-
lőlt határidőt is, tehette volna, még-
sem menekült. Maradt álotthona-
ban, álnevével, s egy ide-oda járká-
ló, fejét ingató bolonddal, mintha
még ekkor is azt remélné, így lehet

megúszni. Holott már nem remélt.
S főképp megúszni nem akart sem-
mit. Fáradtság, morogta még az első
napokban, de a szó olyan bizonyta-
lanul hangzott, hogy eszébe jutott
legkedvesebb gyerejkjátékuk: a tűz-
víz-langyos. Ezt játszották akkor is,
amikor Weisz Ferike, a sánta szabó
kislfia egy célszerűen alattomos fű-
csonomán megbotolva belebukott Ár-
tatlan Jónás kőműves meszesgödré-
be. Weisz Ferike megvakult, és egy-
szer azt mondta a férfinak, aki ekkor
még kicsiny volt, ezért az apjára
akart hasonlítani, hogy semmit sem
szabad egy kézzel fogni. Nem, mert
a másik közben rosszat tehet.

Fáradtság? Olyan nyirkos hideget
érezett, hogy beleborzongott. Rég
nem tudott már hazudni magának.

Ezekben a napokban szállták meg
az országot a németek. Motorizált
Wermacht-osztályok zörögtek el a
ház előtt is, az indulattól remegő
férfi odavonszolta a lányt az ablak-
hoz és a roletták keskeny réseihez
szorította a fejét.

— Látod! — zihálta a fülébe. —
Látod őket?!

Másnap reggel megállt az ajtóban
és visszanezett a bólogató, körmét
rágcsáló lányra.

— Ne várj többet.

Este mégis visszajött, és össze-
verte a bolondot. A lány nyúszítva
menekült, aztán bekuporodott a
konyha penészes sarkába és üvöl-
teni kezdett. Folyamatosan üvöl-
tött, tátott szájjal, teli torokból, a
férfi majdnem megfojtotta, amikor
el akarta hallgattatni. Csöndesen
hüppögött aztán a lány, csorogtak
a könnyei. A férfi összekarmolt,
vérző arcát törölgetve állt fölötté és
mosolygott.

— Ha sírni tudsz, a nevetést is
ismered. Máskor ne titkolózz. Menj
és mosakodj meg.

A lány különben tényleg tanulé-
konynak bizonyult. Csakhamar
használni kezdte az evés, ürítés, al-
vás leginkább rögzíthető mozgulata-
it, szobatiszta lett például, tudta,
mire való a súlyos ezüst szedőkanál,
a sötártó, a szekrény csillogó rézki-
lincse, tudta, hogy a rolettás ablakot
el kell kerülnie, a tükrök előtt viszont
órakig álldogálhat, és ezt meg is
tette, mert emlékeztetének zavaros
hullámai közül rendre előbukkant
megroncsolt éntudatának egy-egy
fuldokló darabkája, s ha nem is volt
képes szavakkal kifejezni azt, hogy:
én, a tükrökbeli és a tükrök előtti két
ő között mindig az utóbbi javára
döntött, ha a férfi a tükröknek nyúj-
totta a csokoládédarabkát. Ilyenkor
eljött az üveglap elől, hogy azt az
édességet csak ő ehessen meg.

Csak ő.

Napközben újra és újra végigtéb-
lálta a szobákat, sohasem ült, de
kíváncsian beletúrta a férfi már
„minden mindegy alapon” lefirkán-
tott, önvészélyes jegyzeteibe, éppen
olvasott könyveit — Homérosz,
Kafka, Lenin — átlapozta, és persze
ingatta a fejét, ingatta, akár az idő.

Közben pedig egyre nehezebben
lehetett élelmiszert szerezni. A férfi
sokszor egész napokra elment, hogy
aztán mégiscsak feltűnően teli szaty-
rokkal térjen vissza. A még megma-
radt, mozgalmon túli kapcsolatait
felhasználva zsírt, cukrot, konzerve-
ket szerzett, és persze a lánynak
csokoládét, aki ilyenkor mindig
ugyanazon a helyen várta, pontosan
a nagyszoba árnyékos sarkában,
ahol először mosdatta le. A férfi
egyszer a nehézkes, fűrészpont hull-
lató fotelt tolta oda, de a lányt nem
lehetett megzavarni. Ráállt, és úgy
várta vissza a férfit, hogy az gyanak-
kodva bámult a felülről ingadozó
arc együgyű mosolygásába: gúnyo-
lódik?

Mintha egy másféle üzenet jelei
bontakoztak volna. A férfi hosszú
idő óta először igazán megrettent,
igyekezett vak, süket és érzéketlén
maradni, de éjszakánként mégis

szülőfalujának fiatal rabbiját hívta,
az egyetlen embert, akihez élete
válságosabb pillanataiban rendre se-
gítségül fordult.

— Szeretni akarsz? — kérdezte
ingerülten a rabbi. — Leköpted a
törvényt, amit most magadhoz ölel-
nél. Saját gyűlöletedben fürdesz.
Mondd csak, ki hasonlíthat még te-
rád? Ki?

A férfi reggelenként egyre zakla-
tottabban ébredt. Nem látta át pon-
tosan, gyors és kegyetlen halála el-
lenében mit kínál neki a sors, de
mindinkább rabul ejtette a lehető-
ség bizonytalansága. Egy délután,
ami még jószíval soha nem fordult
elő vele, iszonyatosan berúgott. Éj-
szaka arra ébredt, hogy a lány két
duzzadt ajka emelgeti szeszől és
gyötrelmekről súlyos szemhéjait.
A férfi ekkor lélegezte be először a
lehelletét, olyan volt, mint a frissen
sült almás macesz illata, édes, nehéz
és forró. Forró. Úgy tett, mintha
még mindig aludna, aztán valóban
visszaajult, de most hiába várta,
nem jött a rabbi, hajnalban felfor-
dult borosüvegeket és a tátott szájjal
alvó lányt találta maga mellett. Nem
ment ki vizelni. Megérintette duz-
zadt hímtagját és a lány felé fordult.
Gyorsan tette magáévá, kapkodva,
kétségbeesetten.

Aztán már nem voltak napok, az
osztja be az időt, aki biztonságot
akar. Csakhogy a világ nem lehet
otthonos ott, ahol a szenvedélyt
nagy kortyokban isszák és nagy korty-
okban öklendezik vissza. Minden
perc számított már, és egyetlen egy
sem. A férfi várt. Nem tudta, mire
van szüksége, az az ösztön tartotta
vissza, ami inkább az állatok sajátja,
mintsem az emberé. El kellett hinni,
hogy vannak pillanatok, amikor a
képzelet könnyűszerrel búcsút
mond, hogy átadja helyét egy maga-
sabb rendű tapasztalatnak. Zárt tér,
egyetlen idő, legfőljebb két emberi
lényt ismert, bár Istennél ekkor
sincs nagyobb befolyásunk. Ám az
is lehet, hogy a férfi egyszerűen csak
gyáva volt, s nem merté gazdátlan-
tenni azokat a napokat, melyekben
mosdani, enni és fészüklődni tanít-
gatta a bolondot. A lány, bár egy
gyerekkori gyalázat emlékeként
égető fájdalmakat s még erősebb
félelmet érzett, tágra nyílt, a pla-
fonra meredő szemmel, a ránehe-
zedő hátba tíz körömmel kapas-
zkodva szolgálta a férfi naponta töb-
ször is ismétlődő, rettenetes mozdu-
latait. Az időben, hisz tudjuk jól,
bizni nem szabad, ám van egy tulaj-
donsága, amit mégiscsak kihasznál-
hatunk. Hulladékaiból olykor re-
konstruálható az édenkerti állapot.
A férfi jót mosolygott ezen, holott e
néhány nap története valóban be-
zúfolódott a két meztelen test közé,
a roletta csikos, folyton változó ár-
nyéka, újabb és újabb elhasaló bo-
rosüvegek, hal- és babkonzervek
maradványai, a lány vállára csöp-
penő lekvár, félelem a hirtelen fel-
dübörgő lépcsőháztól, sárgálló on-
dófoltok a gyúrt lepedőn, izzadság-
csöppek, melyeket gondör szőrszá-
lak osztottak ketté és a felszabadító,
gyönyörű szótlanág.

Végül az egyik törvénytelen éjsza-
kán a lány véresre harapta a férfi
vállát és nevetni kezdett. Hosszan
és gurgulázva nevetett, mintha a
hasa alól tenné, amiből a férfi meg-
értette, ennél többet már igazán
nem kérhet és akarhat.

Korán reggel ment el, Pészah
napján, a lakás ajtaját tárva hagyta.
Egy hét múlva lótték tarkón egy
külvárosi nyilasház pincéjében, de
előtte még elmeséltették vele, hogy
nézett ki a kivonulás öldöklő angya-
la. Egyiptom, mondta a férfi, és tört
kezével a pince vérről összefröcskölt
mennyezete felé mutatott. A nyila-
sok soha nem értették meg, miért
mosolygott még az utolsó pillanatai-
ban is. Az ingó fejű, bolond lányt
ezekben a napokban fogadta be egy
ferencvárosi munkáscsalád. A lány
Budapest ostroma alatt erős, egész-
séges, fiatal gyermeknek adott életet